

448
449
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ВІСНИК

Чернігівського національного
педагогічного університету

Випуск 106

Серія: ІСТОРИЧНІ НАУКИ

№ 9

ЧИТАЛЬНИЙ ЗАЛ
№ 1

741354

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА
Чернігівського національного
педагогічного університету
імені Т. Г. Шевченка

Чернігів
2012

ВІСНИК
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т.Г.Шевченка

Головна редакційна колегія

<i>Головний редактор</i>	<i>доктор педагогічних наук, професор, чл.-кор. НАПН України Носко М. О.</i>
<i>Відповідальний редактор</i>	<i>доктор історичних наук, професор Дятлов В. О.</i>
<i>Літературний редактор</i>	<i>кандидат філологічних наук, доцент Бобир О. В.</i>

Редакційна колегія серії "Історичні науки": д. і. н., проф. Бойко М. К., д. і. н., проф. Боровик А. М., д. і. н., проф. Боряк Г. В., д. і. н., проф. Горбик В. О., д. і. н., проф. Дятлов В. О. (головний редактор), к. і. н. Кеда М. К. (відповідальний секретар), к. і. н., доц. Рахно О. Я., к. і. н., проф. Коваленко О. Б. (заступник головного редактора), к. і. н., доц. Маврин О. О., д. і. н., проф. Матяш І. Б., д. і. н., проф., член-кор. НАН України Моця О. П., д. і. н., проф. Ячменіхін К. М.

Відповідальний за випуск – доктор історичних наук, професор К. М. Ячменіхін

Матеріали збірника висвітлюють широке коло проблем всесвітньої історії з XVI ст. до сьогодення. Для викладачів, науковців, аспірантів, студентів.

Заснований 30 листопада 1998 р.

*(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.)*

Адреса редакційної колегії:

14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, тел. (04622) 3-20-09.

Рекомендовано до друку вченою радою
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 5 від 26 грудня 2012 року)

Постановою Вищої атестаційної Комісії України "Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: історичні науки" внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата історичних наук.

(Бюлетень ВАК України, 2005, № 9)

УДК 930

Марина Кеда

**ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ
ІНСТИТУТУ ІСТОРІЇ, ЕТНОЛОГІЇ ТА ПРАВознавства
ІМЕНІ О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО
ЗА 2011 р.***

Підготовка науково-педагогічних кадрів високої кваліфікації, активна науково-дослідна робота (далі – НДР) викладачів та студентів є пріоритетним напрямком функціонування Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського. У 2011 р. науково-дослідна робота викладачів Інституту проводилась у відповідності з кафедральними планами НДР та індивідуальними планами професорсько-викладацького складу.

В Інституті працювало 68 викладачів** (56 – на постійній основі; 12 – сумісників), в т.ч.: докторів – 7, кандидатів – 46. Таким чином, 53 викладачі мають наукові ступені та вчені звання, що становить 78% від їх загальної кількості. З-поміж викладачів, які працюють на постійній основі (56 осіб), наукові ступені та вчені звання мають 42 особи, що становить 75%. Відповідні показники по кафедрах наведені в Таблиці 1.

Таблиця 1

Структура професорсько-викладацького складу (що працюють на постійній основі)

показники кафедра	Всього осіб, що працюють на постійній основі (з внутрішніми сумісниками)	Кількість осіб, що мають наукові ступені і вчені звання	Відсоток від загальної кількості
Історії та археології України	18	13	72%
Всесвітньої історії	11	9	82%
Етнології та краєзнавчо-туристичної роботи	8	8	100%
Педагогіки і метод. викладання історії та суспільних дисциплін	8	5	63%
Історії Центрально-Східної Європи	6	5	83%
Правових дисциплін	5	2	40%
Разом по Інституту	56	42	75%

У 2011 р. в Інституті тривала робота над докторськими дослідженнями доц. Черненко О. Є., доц. Третяк О. С. (які навчаються в докторантурі), а також доц. Коваленка В. П., доц. Веремейчик О. М., доц. Воронка О. Г., доц. Рахна О. Я., доц. Острянка А. М. Розпочали роботу над докторськими дослідженнями (вступили до докторантури) Ващенко А. В. і Тарасенко О. Ф.

Відбувся захист двох кандидатських дисертацій ст. в. Коваленко О. О. (кафедра всесвітньої історії), ст. в. Щербини С. В. (кафедра етнології та краєзнавчо-туристичної роботи).

Рекомендовано до захисту кандидатські дисертації ст. в. Скорохода В. М., ст. в. Тоцької Ж. В., асп. Аскерової Л. С., асп. Казимірова Д. В., асп. Потій Н. М., асп. Малишка С. В., асп. Терещенко О. А.

Над кандидатськими дисертаціями працюють 30 аспірантів (денної і заочної форми навчання) та здобувачів. Відповідний показник по кафедрах становить: кафедра педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін – 5, кафедра всесвітньої історії – 6, кафедра етнології та краєзнавчо-

* Ця інформація в розширеному варіанті була оприлюднена заступником директора з наукової роботи і обговорена на засіданні Вченої ради Інституту історії, етнології та правознавства імені О. М. Лазаревського (Протокол № 6 від 27 січня 2012 р.).

** Статистичні дані наводяться станом на листопад 2011 р.

туристичної роботи – 1, кафедра історії та археології України – 15, кафедра правових дисциплін – 2, кафедра історії Центрально-Східної Європи – 1.

У поточному році три викладачі Інституту отримали вчені звання доцента (Захарова О. О., Кеда М. К., Гринь О. В.).

Кількість публікацій дещо зросла в порівнянні з минулим роком: 231 проти 220 (2010 р.). Водночас істотно зріс показник кількості друкованих аркушів: 333 проти 284 (2010 р.) і 321 (2009 р.). Відповідні показники по кафедрах наведені у Таблиці 2.

Таблиця 2. Показники кількості публікацій/друкованих аркушів

показники кафедра	Кількість публікацій	% від загальної к-ті	Кількість друкованих аркушів	% від загальної к-ті
Історії та археології України	97	42%	223	67%
Всесвітньої історії	27	12%	71	21%
Етнології та краєзн.- туристичної роботи	31	13%	11	3%
Педагогіки і метод. виклад. історії та сусп. дисциплін	26	11%	11	3%
Історії Центрально-Східної Європи	17	8%	8	2%
Правових дисциплін	33	14%	9	3%
Разом по Інституту	231	100%	333	100%

Найбільша кількість публікацій з різних питань історії, археології, археографії України та історичного краєзнавства оприлюднена кафедрою історії та археології України: у поточному році друком вийшли третій том науково-документального серіалу "Реабілітовані історією. Чернігівська область" (проф. Коваленко О. Б.), збірник статей та матеріалів "Дніпровське: минуле та сьогодення" (проф. О. Б. Коваленко, В. П. Коваленко, І. С. Петреченко та ін.), збірник документів та матеріалів "Партизанська слава. Чернігівської області" (проф. Коваленко О. Б.). Проф. Коваленко О. Б. та доц. Коваленко В. П. взяли участь у підготовці чергових томів "Енциклопедії історії України" та "Енциклопедії сучасної України".

Пожвавився процес підготовки та видання навчально-методичної літератури. Так, 2011 р. побачили світ навчальні посібники Третяк О. С., Захарової О. О., Кеда М. К., Гринь О. В.

У 2011 р. започатковано видання збірника студентських наукових робіт "Juvenia Studia" (голова редколегії – доц. Кеда М. К.), в якому публікуються кращі наукові розвідки студентів Інституту.

У звітній період тривало видання часопису "Сіверянський літопис" (голова редколегії – проф. Дятлов В. О., заступник головного редактора і член редколегії – проф. Коваленко О. Б.). Проф. Коваленко О. Б. також є головою редакційної ради історико-культурологічного збірника "Ніжинська старовина", членом редакційної колегії журналів "Сумська старовина" та "Літературний Чернігів", головою редакційної колегії серії біобібліографічних показників "Історики та краєзнавці Чернігівщини", головою редакційної колегії збірника наукових праць "Скарбниця української культури". Доц. Коваленко В. П. є членом редакційних колегій журналів "Археологічний літопис Північного Лівобережжя" та "Сумська старовина".

Викладачі Інституту протягом 2011 р. брали участь у різноманітних наукових форумах різного рівня (71 доповідь на міжнародних конференціях, 46 доповідей на всеукраїнських конференціях та 73 доповіді на регіональних конференціях). Водночас приділялась відповідна увага організації та проведенню наукових форумів. Вже стали традиційними започаткована кафедрою педагогіки і методики викладання історії та суспільних дисциплін конференція "Фльорівські читання", присвячена питанням історії та теорії педагогіки; започатковані кафедрою історії та археології України конференції "Шрагівські читання", присвячені історії суспільно-політичного життя Чернігівщини ХІХ – ХХ ст. та "Любецькі читання", присвячені вивченню старожитностей Любеча. Також цього року кафедра історії та археології України провела наукову конференцію "Русівські читання", присвячену вивченню історії Чернігівщини ХІХ – початку ХХ ст. Загалом у 2011 р. кафедри Інституту виступили організаторами 19 наукових конференцій різного рівня.

На кафедрі всесвітньої історії продовжують розроблятися дві наукові теми: "Проблеми історії Російської імперії: соціальний та особистісний вимір" (державний реєстраційний номер ОППУ003143) та "Держава, церква і суспільство модерної Європи (ХVІ – ХІХ ст.): історія та історіографія" (державний реєстраційний номер ОППУ003144).

На кафедрі правових дисциплін затверджено тему "Правові засади поєднання державного регулювання та ринкового саморегулювання в окремих сферах і галузях економіки: історія і сучасність" (державний реєстраційний номер 0111U003765).

Традиційно кафедри Інституту підтримують тісні зв'язки з провідними вітчизняними та зарубіжними науковими установами.

На базі кафедри всесвітньої історії діє Центр історичної русистики ім. О. Л. Нарочницького. Члени кафедри історії та археології України продовжували працювати в Центрі археології та стародавньої історії Північного Лівобережжя ім. Д. Я. Самоквасова. З 1992 р. на базі кафедри історії України функціонує Чернігівське відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, яке за сумісництвом очолює проф. Коваленко О. Б. Протягом 2009 – 2011 рр. його співробітники виконували тему "Джерела особового походження з історії Північного Лівобережжя нового і новітнього часу". Спільно з Чернігівським історичним музеєм ім. В. В. Тарновського відділення видає збірник наукових праць "Скарбниця українського культури" (протягом 1996 – 2011 рр. побачили світ 13 його випусків). Створене при кафедрі етнології та краєзнавчо-туристичної роботи Чернігівське відділення Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології імені М. Т. Рильського НАН України продовжує наукові дослідження по вивченню етнічних процесів на Лівобережній Україні.

В ході роботи археологічних експедицій здійснювались розкопки унікального комплексу пам'яток в ур. Коровель поблизу с. Шестовиця (доц. Коваленко В. П., чл.-кор. НАН України Моця О. П.), решток споруд на території замиської садиби гетьмана Івана Мазепи в ур. Гончарівка у Батурині (Ситий Ю. М.), пам'яток на території стародавнього Любеча на Замковій Горі (Веремейчик О. М.).

Продовжувала свою роботу створена 2006 р. спеціалізована вчена рада К 79.053.01 по захисту кандидатських дисертацій зі спеціальностей 07.00.01 – історія України та 07.00.02 – всесвітня історія. Голова вченої ради – перший проректор ЧНПУ, проректор з наукової роботи, доктор історичних наук, професор кафедри всесвітньої історії Дятлов В. О., вчений секретар – кандидат історичних наук, доцент кафедри історії та археології України Острянюк А. М.

Проф. Дятлов В. О. та проф. Ячменіхін К. М. є членами спеціалізованих вчених рад по захисту докторських дисертацій, 12 професорів та доцентів входять до складу спеціалізованих вчених рад по захисту кандидатських дисертацій.

Успішно продовжує свою роботу заснований 2010 р. міський історичний клуб "Геродот" (голова Ради клубу – доц. Кеда М. К.), на засіданнях якого учні старших класів міста Чернігова та студенти Інституту разом з провідними викладачами Інституту обговорюють дискусійні проблеми всесвітньої та вітчизняної історії.

У 2011 р. продовжувала діяльність Рада молодих вчених, забезпечуючи організацію та проведення предметних олімпіад, конкурсів студентських наукових робіт, конференцій молодих науковців і студентів.

Традиційно викладачі Інституту беруть участь у роботі фахових, громадських організацій. Так, проф. Коваленко О. Б. очолює правління Чернігівської обласної організації Національної Спілки краєзнавців України, до складу правління якої входять також О. Я. Рахно та Л. В. Ясновська. Проф. Коваленко О. Б. є членом Ради прикордонного співробітництва "Єврорегіон "Дніпро" від Чернігівської області та Гуманітарної ради при голові Чернігівської облдержадміністрації.

Викладачами Інституту (Дятлов В. О., Коваленко О. Б., Рахно О. Я., Юда Л. А., Коваленко В. П., Демченко Т. П., Черненко О. Є., Ситий Ю. М., Павленко Л. А., Петровська Ю. М. та ін.) з метою популяризації історичних знань здійснювалися виступи по радіо, телебаченню та в місцевій пресі. Викладачі Інституту також є активними учасниками інших науково-освітніх заходів, що проводяться в місті, області та в Україні.

Аналіз результатів науково-дослідної роботи Інституту за 2011 р. засвідчує певні здобутки і водночас окреслює подальші перспективи його функціонування.

Стаття надійшла до редакції 22.12.2012